

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 46.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаши за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О НАРОДНИМ ГЛУМАМА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Мало се до сада знало за народне глуме по словенском јуту, а до године 1890. није се готово ништа износило од тог народног блага на јавност. Тек поменуте године изађе у „Јавору“, у 16. броју, лепи чланак од Василија Кондића из Приједора с натписом: „Неколико народних игара у Босни“, у ком је писац обележио игре, које се на селу зими играју, као: играње „Хахије“, п т. д. Године 1891. саопшти др. Лаза Костић, тадашњи уредник „Гласа Црногорца“ на Петњу, садржај неколико пучких игара по допису Марка Т. Перовића из Вељо-Цуца у Црној Гори, као: „Бер-ђидије“, „Игра с вратилом“, „Баба и ђед“ и „Паун“. У врло духовитом чланку о свем томе писао је др. Лаза Костић у 1—4. броју „Позоришта“ од г. 1894. Натпис томе чланку био је: „Народно глумовање“.

Ја сам сам имао прилику, кад сам оно путовао по Херцеговини, видети већ г. 1881. у Гацком две народне глуме, које су у покладно доба представљали трговци у чаршији гатачкој. Мислим, да ће ствар занимати читаоце овога листа, па нека је написано, што сам одмах тамо забележио о том народном глумљењу.

Седили смо у официрској трапезарији у Гацком. Беше то за време поклада почетком марта г. 1881., дакле у доба највећег мира у Херцеговини. Последњи покладни дан по православном српском обреду, недеља, управо нагињаше к својој крају, кад изненада ступи у трапезарију ордонанс и јави познатим тепавим гласом, да у чаршији гори на неколико места ватра и да се опажа сумњиви покрет. Сви присутни пренуше у смех, а некоји устадоше, зажеливши, да из близа виде ту покладну шалу, јер је само о таквој могло бити говора. Пођосмо из војничке куће, која је прилично на вису,

према чаршији. Ноћ беше јасна, а владаше прилична студен. Пред нама се шприло немо Гацко поље, у ком светлуцаху баре реке Нушнице, а на црногорској граници беласаху се снегом покривени врхови Волњака и Лебришника.

Чаршија је у Гацком дугачки прави пут, обрубљен с леве стране с неколико озиданих магара, а с десне стране била су места за продавање дрва, која се могу по вољи превозити с једнога места на друго, јер су постављена на котаче. У том простору беху положена, један иза другог, на треношцима три гвоздена котла, у којима пламтијаше ватра, у коју леваху петролеј, те је и буктила великим пламеном. Око тих котлова и између њих окретаху се играчи у народном колу по такту старих напева, по тројица играча играху вртећи се, станке пак испуњаваше некакав путник „виртуоз на хармоници“, свирајући модерне игре. Трговци у чаршији, којима је наш долазак јако даскао, наместише неколико сандука на згодну месту, те нас замолише да седнемо.

Међутим се редови играча проредише а између једне и друге игре изводили су момци неку врсту медвеђе игре, скачући на једној ноzi и гурањем бацајући један другог из равнотеже, што је производно сваки пут велики смех. Но права забава имала је, судећи по разговорима присутних, истом започети. И дође момче, које се наслоњаше на дебелу батину и другог момка имањаше на леђима. Тешко ходајући, окружи место, означајући по тлу батином кретање орача. И збиља не потраја дуго, кад с другог краја чаршије заори крик, те дотрча трећи момак, и он држећи батину у руци, запита она два прва момка оштрим гласом, што траже на његову пољу. Први одговорн, да је то његова ораница, те нико нема права, да у њу дира, ал' ако има каква права на њу, нека покаже тапцу.

На што трећи не буде лењ, те с речима: „То је моја тапија!“ — удари момка, кога је први носио на леђима, громко по хрпту; на што сви присутни прснуше у смех. Тако се препираху неко време, док се на послетку не сложише, да пођу пред кадију, и пред њим заметну парницу. За тили час створише судницу и један четврти момак, димећи из великога чбука, седне као кадија, на што му се странке најпонижније примакоше. Пошто су му све казали, што су имали да кажу, пошље кадија једнога тобоже пред врата. а с другим почне уговарати: „Дакле она је ораница твоја?“ — „Јесте, Божја и царева, а онда моја, ако је твојој свијетлости право.“ — „Ал' онај други тврди, да је његова.“ — „Лаже! Од памтивијека орали су мој отац, мој ђед, прађед и шукунђед, па је тако мени припала.“ — „Но ја држим, да онај други има веће право на њу.“ — „Моћни кадијо! Лако ћеш се увјерити, да ја имам право. У суботу ћу ти донијети четири оке масла и осам ока сира, па ћеш онда донеста увиђети, да је земља моја.“ — „Добро,“ — прихвати кадија, — „хајде пред врата и чекај?“

Сад дође противник. „Чуј-дер“, — поче кадија, — „ораница не може бити твоја, док онај други каже да је његова.“ — „Ах, кадијо, изволи се обазријети на моје спромаштво;

ораница је донеста моја — ја ћу ти у четвртак донијети пет ока масла и јање — донеста је земља моја.“ — „Добро, хајде пред врата.“

Сад приступи опет онај првашињи кадији. „Ти си лонов!“ — загрми кадија. — „Хоћеш да ме подмитиш. Ораница донеста није твоја, онај други доказао је потпуно своје право на њу.“ — „Тако ми Бог помогао, земља је моја, тако, као што ћу ти у сриједу донијети десет ока масла и двоје јавади!“

Задовољан поглади си кадија браду и рече странкама: „Наплатите ми труд сваки са дукатом, па ћемо у суботу одлучити, чија је ораница . . .“

Присутни стадоше од смеха кијати, на што јелан од трговаца приђе к мени, те ће ми рећи: „Господине, да се нисте нашли увријеђени? Тако је било прије, а сада је, хвала Богу, другачије.“

Иза те игре дође друга, којој предмет беше узет из циганског живота. Било п у тој игри добрих досетака, јаких и језгровитих шала, ал' игра беше таква, да би се, — да је човек исприповеди, — нашло достојних јој изрази само у — Рабле-у.

То су биле народне глуме, што сам их слушао и гледао у Херцеговини.

Иван Суван.

И С Т И Ж И

(Српска народна позоришна дружина у Руми.)
Прва представа у Руми била је 28. маја о. г. Од тог дана па до свршетка јуна давана је двадесет и једна представа и једна представа за децу. Осим тога појала је дружина о служби божјој у цркви. Хвала родољубивом заузимању дра Ј. Шевића и Мише Борђевића-Господара око скупљања претплате, позориште би наше у Руми добро прошло било, да није непрекидна киша, нарочито у недељне и празничне дане, јако сметала позоришним представама у арени. Дешавало се и то, да се више пута морао започети комад одиграти и ако је киша пљуштала. Свет је дошао, па није хтео да се разилази по киши, него је остао у арени и ако је прокисавала.

Из Руме ће ићи наше позориште у Вин-

ковце. О доласку нашег позоришта тамо, пишу „Бранику“ ово:

„Не могу вам исказати како смо се обрадовали, кад смо ономадне у нашој средини могли поздравити г. Т. Хаџића, управитеља нашег свима нама милог народног позоришта, који је дошао амо да нас приволи, да примимо позориште на једно месец дана. И ако су времена тешка и ако би по нас подесније било, да је могло позориште на једно десетак представа у Ириготићи, као што је то управа била смерала: ипак смо се ми радо и весело одазвали позиву и одмах изабрали одбор, који ће се постарати о смештању нашег позоришта овде у нас. Председник је томе одбору наш општеуважени варошки физик и познати родољуб г. др. Ђока Милашиновић, а чланови су му најугледнији

овдашњи грађани и родољуби српски, а осим њих и други неки прави пријатељи позоришне уметности без разлике вере и народности, па је тако сва прилика, да ће наше позориште овде код нас у овај мах добро проћи, наравно ако рђаво време не буде кварило представе у арени. Ми се надамо повољном успеху и из тога разлога, што наше позориште није било у нас већ више од десетак година, па смо га се зажелили. Сретно нам, дакле, дошло и још боље прошло!“

(Управни одбор „друштва за српско народно позориште“) имао је 17. јуна о. г. своју седницу. Између осталих предмета предузет је допис управе „Бондина театра“ у Дубровнику, којим позива српско народно позориште у Дубровник на 44 представе, и то од 1. новембра до свршетка децембра 1895., али без икакве гаранције од своје стране. Како из тог дописа управни одбор није могао себи набавити потребна знања о приходу, који би се тамо могао постићи, умолиће се управа „Бондина позоришта“, да јави, колико би од прилике могао изнети приход од 40 „предбројбених“ представа и колико од 4 представе ван претплате. Нарочито ће се умолити управа, да означи: колико има ложа и осталих седишта у позоришту и која им је цена у претплати, а која ван претплате; а тако исто: колико износе дневни трошкови за сваку представу. То је управном одбору потребно знати с тога, што ће издатци на пут у Дубровник и натраг и бављење позоришне дружине тамо стати до близу 9000 фор. Уједно ће се напоменути управи „Бондина позоришта“ и то, да „Српско народно позориште“ нема никакве субвенције, него се оно издржава од своје зараде, од добротворних завештаја и народних прилога, те тако није у стању, поред своје најбоље воље, упуштати се у подuzeћа, која изискују великих материјалних жртава. — Стеван Зорић у Београду послао је 11 разних медаља од пок. брата му и глумца Николе Зорића на поклон. Примљено са захвалношћу и с ускликом: „Бог да прости!“ — Управитељ поднео је списак новонабављених позоришних ствари и списак нове гардеробе и поклона. — Управитељ поднео је рачунски извештај месног позоришног благајника Ђоки М. Поповића о приходу и расходу позоришних представа у Новом Саду. Из тог извештаја види се, да је успех био ванредно добар, пошто чист приход износи преко 2000 фор.

— Ђоки М. Поповићу изјављена је захвалност на труду му и ревнском заузимању. — За прегледање рачуна позоришних за годину 1894. одређени су од стране управног одбора чланови: Андрија М. Матић и Стеван Милованов. — Управитељ је известио о борављењу позоришне дружине у Руми и о корацима, које је учинио ради смештања позоришне дружине у друга места. — Узет је на знање извештај, да је каса сконтована и у реду нађена. — Одређено је да се главна скупштина држи 22. јула (3. авг.) о. г. и према томе позваће се месни позоришни одбор у Вршцу, да одмах пошаље рачунски извештај о бављењу позоришта у Вршцу. — Остали предмети били су личне и административне природе.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Рачунски извештај* о примању и издавању српске народне позоришне дружине у Ст. Бечеју од 2. јуна до 4. јула 1894)

Примање:

„Досадан свет“, у претплати	11-20
„Задужбина цара Лазара“, ван претплате	119-30
„Јабuka“, у претплати	48-10
„Вечити закон“, у претплати	15-30
„Зеџ“, у претплати	19-80
„Мајка“, у претплати	25-50
„Немања“, ван претплате	101—
„Позоришно дело“, у претплати	6-10
„Сабља Краљевића Марка“, представа за децу	42-16
„Саџурица и шубара“, у претплати	27-60
„Распикућа“, ван претплате	85—
„Чаша воде“, у претплати	7-38
„Максим Црнојевић“, у претплати	14-60
„Шокица“, ван претплате	67-90
„Господар од ковница“, у претплати	16-05
„Каллар Симон“, ван претплате	73-20
„Рат у миру“, у претплати	6-50
„Раденичка побуна“, ван претплате	30-10
„Брачна срећа“, у претплати	10-10
„Очеви и деца“, корисница дружине	63-90
„Опроштајно вече“, „Љубавно писмо“, ван претплате	81-10
Од претплате на 12 представа	960-30
Од продатих дасака и летава	7-50
Дефицит	373-45

Укупно: 2213-14

Издавање:

Путни трошак и дневнице члановима позоришне дружине од Сенте до Ст. Бечеја	112-80
Грађење и рушење арене	142-11
Паушал биљеговине и разни трошкови	34-86

Поштарине и телеграми	9-72
Ситни трошкови месне благајнице	8-45
Рачун г. Николе Петљанског за осветљење и разне трошкове	32-23
Рачун г. Паје Петковића за осветљење	12-03
Рачун г. Луке Мравића за осветљење	16-13
Рачун г. Лајоша Левија, штампара	56-61
Гардеробарци за 20 представа	20-—
Козловићу за реквизите, и малој му ћери за суделовање на представи	7-18
Козловићу за помагање момку	2-—
Рачун г. Д. Ковачевића	3-28
Позоришној дружини корисница	63-90
Плата чланова позоришне дружине од 2. јуна до 4. јула, за 32 дана а 52 ф. 87 н.	1691-84
Укупно: 2213-14	

У Ст. Бечеју, 11. (23.) јула 1894. г.

Светозар Соколовић, с. р. Др. Милан Поповић, с. р.
благајник. председник местног позор. одб.

Овај смо рачун прегледали, са прилозима успоредили и свему га у реду нашли.

У Ст. Бечеју, 9. октобра 1894.

Ђока Богдановић с. р.,
перовођа.

Чланови одбора:

Лука Мравић, с. р. Јован Поповић, с. р.
Јован Степанов, с. р. Милан Поповић, с. р.

(Извештај месног одбора за „српско народно позориште“ за време бављења позоришне дружине у Т. Бечеју од 4. јула до 3. августа 1894.)

Примање:

Од претплате на 12 представа	908-—
„Досадан свет“, у претплати	20-28
„Вечити закон“, у претплати	15-10
„Задужбина цара Лазара“, ван претплате	129-60
„Мајка“, у претплати	11-75
„Позоришно дело“, у претплати	22-76
„Зеџ“, у претплати	23-30
„Немања“, ван претплате	110-40
„Краљевић Марко и Арапин“, ван претплате	100-—
„Каплар Симон“, у претплати	29-20
„Жене у уставном животу“, у претплати	19-—
„Гривичари“, ван претплате	99-84
„Лијонски улак“, у претплати	19-80
„Брачна срећа“, у претплати	12-20
„Разбојници“, у претплати	40-20
„Перионов пут“, у претплати	22-20
„Милош Обилић“, ван претплате	128-—
„Максим Црнојевић“, у претплати	39-40

„Опроштајно вече“, „Љубавно писмо“	149-65
За непотрошен петролеум	1-—
Из ковчежића срп. нар. позоришта бр. 211 код „Срп. женске задруге“ у Т. Бечеју	5-10
Из ковчежића срп. нар. позоришта бр. 213 код „Народне штедионице“ у Т. Бечеју	39-33
За покрадене даске накнадно наплаћено	3-91
За поцепане даске и ексерс	6-70
Свега: 1956-72	

Издавање:

Путни трошак и дневнице чланова позоришне дружине из Ст. Бечеја, као и разни подвози	171-06
Разни трошкови по гласу рачуна г. П. Степића	40-94
Поштански и телеграфски трошкови	6-16
Рачун ситних трошкова месног благајника	1-70
За грађење арене	212-44
Рачун Ст. Миловановића	17-83
„ П. Ј. Поповића	22-20
„ Ст. Шићаревића	2-65
„ Буре Стаића и Луке Мравића	2-61
„ Лајоша Леви за штампање плаката	52-40
„ Фрање Козловића за помоћника	2-—
„ Марије Козловиће као гардеробарке	18-—
„ Фрање Козловића за реквизите	3-50
„ Лаза Рајевића, фризера	18-—
„ Др. Богдана Давидовића штемпле на плакате	2-20
Плата позоришне дружине за 30 дана, на дан а 52 43 ¹ / ₃ н.	1573-—
Аксентији Црквењаковом за разне услуге	5-—
2151-69	

Примање: 1956 фор. 72 нов.

Издавање: 2151 фор. 69 нов.

Мањак: 194 фор. 97 нов.

У Т. Бечеју, 6. (18.) октобра 1894.

Паршеније Сивчев, с. р. Стеван Ранковић, с. р.
м. благајник. председник м. поз. одбора.

Овај смо рачун прегледали, с прилозима успоредили и у реду га нашли.

У Т. Бечеју, 6 (18.) октобра 1894.

Чланови одбори:

Јоца Киселички, с. р. Богдан Давидовић, с. р.
Ђ. Николић, с. р. В. Јовановић, с. р.
Светолик Радивојевић, с. р. Стеван Миловановић, с. р.

Издаје управа срп. нар. позоришта.